

Nwsbrf#149 / 06.2012

- 1 Interview met Jan Hulstijn
- 4 Nieuws
- 6 Onderwijs
- 6 In en uit dienst
- 7 De Openbaring
- 8 Boek in beeld
- 11 Promoties
- 11 SPUI25
- 11 Bijzondere Collecties
- 12 De Glinsterende Geest
- 15 Column OR
- 16 Grenzeloze wetenschappen

Interview met Jan Hulstijn, sinds 1998 hoogleraar Tweedetaalverwerving

‘Ik doe al decennia onderzoek naar datgene waar ik zelf moeite mee heb’

Een gesprek, ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag, over zijn onderzoek en de ontwikkeling in zijn denken. ‘Zit er nou wel of geen “grammatica” in mijn hoofd?’

Een cognitieve benadering van taal
Hulstijn heeft Nederlands gestudeerd aan de Vrije Universiteit. ‘In de loop van mijn studie raakte ik uitgekeken op de literatuur- en de filologievakken. Toen vertelde een docent over een nieuw soort taalwetenschap van de Amerikaanse taalwetenschapper Noam Chomsky. Daar werd ik door gegrepen en ik stapte over naar taalwetenschap.’ Na zijn studie begon Hulstijn met een promotieonderzoek. Vooral de periode 1980-1983 was voor hem van groot belang. ‘In 1980 kreeg ik van ZWO - het huidige NWO - een beurs voor een *summer institute* van de Linguistic Society of America. Verder kon ik in 1981 en 1982 lid worden van een select groepje van vijftien Noord-Amerikaanse en vijftien Europese onderzoekers van tweedetaalverwerving. Ik mocht twee keer een week lang optrekken met dertig taalwetenschappers van wie de meesten invloedrijke hoogleraren waren of later zijn geworden, en dat verschaftte mij het begin van wat uitgroeide tot een flink internationaal netwerk. Via dat netwerk kon ik een verblijf als postdoc regelen aan de Universiteit van Toronto.’

In deze periode rondde Hulstijn ook zijn proefschrift af, *Monitor use by adult second language learners* (1982). In een experimenteel onderzoek moesten buitenlanders spreekopdrachten in het Nederlands uitvoeren waarbij ze afwisselend rekening moesten houden met de snelheid waarmee ze spraken, de grammaticale correctheid van hun uitingen en de boodschap die moest worden overgebracht, of een combinatie van deze drie variabelen. ‘De lastigste opdracht was het zo snel mogelijk spreken, en tegelijkertijd zo correct mogelijk.’ De resultaten van dit onderzoek stelden Hulstijn in staat om een belangrijke bijdrage te leveren aan het wetenschappelijke debat, door een theorie van de destijds wereldberoemde Steve Krashen te nuanceren. ‘Hij heeft, na kennis te hebben genomen van mijn onderzoek, toegegeven dat zijn theorie op één punt moest worden aangepast.’

Op basis van zijn proefschrift verscheen in 1984 het artikel ‘Grammatical errors as a function of processing constraints and explicit knowledge’; waarnaar in de meeste handboeken wordt verwezen. ‘Daar ben ik trots op. Ik heb me daarna natuurlijk

verder ontwikkeld, maar mijn cognitieve benadering van taalgebruik en taalverwerving vormt een constante in mijn onderzoek. Het geheugen en de ervaring van tijdsdruk, maar ook leeftijd, intelligentie en vooropleiding verschillen immers van mens tot mens. Deze verschillen zijn terug te zien in het taalgebruik van mensen, en ik bestudeer de manier waarop ze een rol spelen bij het impliciet en expliciet verwerven van een tweede taal.' Zelf is Hulstijn naar eigen zeggen niet de beste in het zich eigen maken van een nieuwe taal. 'Ik heb langer nodig voor het leren van woordjes dan anderen, en ik vind het automatiseren, het vloeiend spreken van een nieuwe taal lastig. Bovendien ben ik een beetje doof, dat helpt zeker ook niet mee. Ik doe al decennia onderzoek naar datgene waar ik zelf moeite mee heb.'

Voorbij Chomsky

Hulstijn was tijdens zijn 27 jaar aan de VU ook negen jaar in deeltijd verbonden aan de Universiteit Leiden. In 1998 maakte hij de overstap naar de UvA, om hier hoogleraar Tweedetaalverwerving te worden. 'Toen ik werd aangesteld, hadden Elisabeth van der Linden, René Appel, Nanda Poulisse en Hans Maureau al veel voorwerk verricht voor de nieuwe leerstoelgroep Tweedetaalverwerving en daarvoor ben ik hen nog steeds dankbaar. Deze groep bestond enerzijds uit onderzoekers en anderzijds uit mensen met een aanstelling als taalverwervingsdocent in de talenopleidingen van de faculteit. Het Instituut voor Nederlands als Tweede Taal viel tot 2005 ook onder de leerstoelgroep. Het was de opzet dat al deze medewerkers, die tot dan toe nauwelijks contact met elkaar hadden, van elkaar konden leren over hoe iemand een vreemde taal leert. Het was toen, in 1998, de grootste leerstoelgroep van de faculteit, bestaande uit maar liefst 65 mensen.'

Hulstijn heeft het leiden van deze grote, nieuwe leerstoelgroep gecombineerd met het doen van toonaangevend onderzoek.

Automatisering en taalkennis, belangrijke onderwerpen in de NWO-projecten waarbij Hulstijn betrokken is, speelden al een centrale rol in zijn oratie, *Vaardigheid zonder kennis? De rol van grammaticakennis en automatisering in de verwerving van een tweede taal* (1999). 'Als iemand goed is in een tweede taal, dan is dat niet alleen een kwestie van woordenkennis en beheersing van de grammatica. Moedertaalsprekers kiezen hun woorden en woordvolgorde meestal geheel automatisch, en meestal foutloos. Voor deze automatisering is wel veel training en tijd nodig. Dat zie je ook bij kleine kinderen. Automatiseren is dus een proces waarop in de tweedetaalverwerving veel meer nadruk moet worden gelegd.'

Uit de aandacht voor tweedetaalverwerving zijn veel NWO-projecten voortgekomen, waarin Hulstijn met andere wetenschappers heeft samengewerkt. 'We hebben bijvoor-

Aandacht voor herhaling en automatisering

beeld onderzoek gedaan naar het Nederlands en Engels van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Er blijkt een enorme variatie te bestaan in hun beheersing van hun moedertaal, zowel in de schriftelijke als de mondelinge vaardigheden van deze leerlingen. Sommigen formuleren vloeiend en begrijpen alles wat er tegen ze wordt gezegd, maar anderen hebben al moeite met vrij basale vormen van communicatie.'

Het vaststellen van variatie klinkt misschien wat triviaal, maar is dat zeker niet. 'Zo wordt namelijk de nadruk op homogeniteit ondergraven, die de Chomskyaanse taalkunde kenmerkt. Juist variatie speelt een belangrijke rol bij het verklaren van ontwikkelingen in de taal, en deze benadering sluit dan ook veel beter aan bij bestaande evolutie-verklaringen van taal. Hoewel ik als student werd aangetrokken tot de theorie van Chomsky, ben ik in de loop der jaren steeds

meer aan zijn taalkunde gaan twijfelen. Voor mij is de Chomskyaanse taalkunde nu echt passé, althans voor de verklaring van taalgebruik en taalverwerving, al heeft dat afscheid me wel tien jaar gekost.'

Door de opmars van de neurocognitiewetenschappen is Hulstijn steeds meer vragen gaan stellen bij de Chomskyaanse gedachte dat elk mens beschikt over een mentale grammatica. 'Zoals je in het Engels zegt: *regular behavior need not be rule-governed behavior*. Connectionistische theorieën lijken daarom een interessant alternatief te bieden voor de Chomskyaanse verklaring van regelmaat en "on-regelmaat" in taalgedrag, maar het is te vroeg om te zeggen dat connectionistische benaderingen de complexiteit van taalgebruik kunnen verklaren. Kortom, het is momenteel heel spannend in mijn vakgebied.'

Tussen theorie en taalonderwijs

In de carrière van Hulstijn zijn theorie en praktijk nauw verweven. Hij is aan de VU begonnen als docent Nederlands als tweede taal. 'Ik heb daar ruim 25 jaar Nederlandse les gegeven aan buitenlanders en ben actief geweest in het opzetten van projecten voor de leermiddelenproductie. Toen ik in 1998 hoogleraar werd aan de UvA heb ik met enkele collega's deskundigheidsbevorde-

ringsbijeenkomsten opgezet voor alle docenten taalvaardigheid. Een mooie praktische nevenwerkzaamheid was het voorzitterschap van een commissie die door minister Ritzin in 1991 geformeerd was om plannen te ontwikkelen voor staatsexamens Nederlands als tweede taal. Hij nam onze voorstellen integraal over. In 1992 werd het eerste staatsexamen afgenomen.'

Heruitvinden van variatie

Het onderzoek van Hulstijn heeft duidelijke implicaties voor het taalonderwijs. 'Er moet meer aandacht komen voor herhaling en oefening. In het traditionele tweedetaal-onderwijs worden elke les wat nieuwe woorden en grammatica behandeld. Elke week wordt er iets nieuws geïntroduceerd zonder dat het voorafgaande al voldoende is herhaald; op die manier wordt de stof niet geautomatiseerd. Het pleidooi voor meer herhalingsstof dreigt taalonderwijs misschien wel saaier te maken, maar voor het brein is herhalen noodzakelijk bij het verwerven van een nieuwe taal.' Computers zijn het

ideale hulpmiddel bij herhalingsoefeningen. 'Vroeger gebruikte men cassettebandjes, nu computers, en software is eindeloos geduldig. Het is mogelijk om met die moderne technologie te spelen door bijvoorbeeld het tempo van een voorgelezen zin langzaam op te voeren.'

Toch is er altijd enige afstand blijven bestaan tussen het onderzoek naar en het onderwijs in taalvaardigheid. 'Wat mij betreft hadden er nog wel verdergaande veranderingen mogen worden doorgevoerd in het onderwijs, bijvoorbeeld het centraler stellen van automatisering, maar ik ben allang tevreden dat men door aandacht voor de theoretische kant van taalverwerving aan het denken is gezet. Hoewel de leerstoelgroep Tweedetaal-verwerving sinds 2011 niet meer bestaat, en docenten taalverwerving nu verspreid zijn over verschillende organisatie-eenheden, hoop en verwacht ik dat zij ook in de toekomst in staat worden gesteld om zich bij te scholen en met elkaar samen te werken.'

Software is geduldig

Thuis in het ACLC

De onderzoeksgroep van Hulstijn maakt onderdeel uit van het Amsterdam Center for Language and Communication (ACLC). 'Een van de sterke kanten van het ACLC is dat er bij ons wordt samengewerkt door aanhangers van de generatieve en de functionele taalwetenschap. Aan veel andere universiteiten bestrijden die groepen elkaar en vechten wetenschappers elkaar de tent uit. In de Noord-Amerikaanse universiteiten waarmee ik kennis heb gemaakt, heeft elke taal bovendien zijn eigen instituut en vormt dus zijn eigen eilandje. Aan de UvA hebben we één instituut waarin de mensen van alle talen bijeengebracht zijn, en dat is wetenschappelijk zeer vruchtbaar. Anne Baker heeft het ACLC met een pittig management-systeem stevig op zijn voeten gezet en de huidige directeur, Kees Hengeveld, bouwt het ACLC verder uit. Samen met Paul Boersma heeft hij het thema leerbaarheid van taal als kader voor het instituut uitgewerkt. Dat blijkt wetenschappelijk zeer vruchtbaar te zijn.'

Het ACLC is ook een intellectueel aantrekkelijk instituut voor Hulstijn vanwege de nauwe banden met het Cognitive Science Center Amsterdam en het Institute for Logic, Language and Computation. Interdisciplinariteit is een vanzelfsprekend onderdeel van zijn onderzoek. 'Juist het samenwerken met verschillende onderzoekers die elkaar aanvullen vind ik stimulerend. Alle NWO-aanvragen zijn met twee of meer mensen geschreven, en meestal werd het onderzoek door meer dan vijf mensen uitgevoerd, elk met een andere deskundigheid.

In het ACLC, en zeker in de onderzoeksgroep waarvan ik de coördinator ben, leeft de cultuur van samenwerken. Bijna al mijn wetenschappelijke successen heb ik te danken aan samenwerking met anderen. Bijna niemand in onze groep doet onderzoek in zijn eentje. Samenwerken is soms lastig maar meestal inspirerend en vruchtbaar. De wekelijkse onderzoekslunch van onze onderzoeksgroep is daarom zowel in intellectueel als sociaal opzicht voor ons van groot belang. Elke keer brengt een persoon een onderwerp in, en de anderen geven dan hun reacties. Zo is het mogelijk om van verschillende kanten commentaar te krijgen.'

Terugkijkend op zijn academische carrière kan Hulstijn een duidelijk hoogtepunt aanwijzen. 'Dat was een conferentie van de American Association of Applied Linguistics in 2006. Ik was *key-note speaker* in een gigantische zaal, met twee enorme video-schermen, waar ruim achthonderd mensen naar mij zaten te luisteren. Helaas was ik behoorlijk verkouden, maar dat kon ik weer speels inbrengen in de presentatie. Daar heb ik van genoten.' Hetzelfde geldt voor de viering van zijn 65ste verjaardag, op 26 april. 'Er was een Canadese gastspreker, de psycholoog Norman Segalowitz, die een inspiratiebron voor me is. Ook werd er een leuk filmpje getoond met ACLC-directeur Kees Hengeveld, waarin hij mij wil enthousiasmeren voor mijn nieuwe werkkamer in het Bungehuis. Hij weet dat ik liever in het P.C. Hoofthuis zou blijven, maar er veranderen nou eenmaal dingen als je 65 wordt.'

Toch legt Hulstijn niet de nadruk op deze veranderingen, en wil hij zeker niet alleen terugkijken nu hij met emeritaat gaat. 'Het is nog veel te vroeg voor een afscheidscollege. Ik ben en blijf actief lid van het ACLC, ik heb als promotor of copromotor nog te maken met zeven promotieonderzoeken, ik blijf scripties begeleiden, er moeten twee NWO-projecten afgerond worden, ik ben nauw betrokken bij de organisatie van een internationale conferentie volgend jaar hier in Amsterdam en ik ben een boek aan het schrijven.' Aanbiedingen om aan andere universiteiten *visiting professor* te worden zet hij in de koelkast. 'Ik voel me buitengewoon thuis in het ACLC.'

Jan Rotmans

Nieuws

Bezoek College van Bestuur aan de faculteit - IP-tour

Jaarlijks maakt het College van Bestuur een tour langs faculteiten, de zogeheten IP-tour (Instellingsplan). Op woensdag 13 juni om 11.30 uur ontvangt de FGW het College van Bestuur. De bijeenkomst staat in het teken van initiatieven en projecten in onderwijs en onderzoek aan de Faculteit der Geesteswetenschappen. Het programma begint om 11.30 uur in zaal 1.04 van het P.C. Hoofthuis met een welkomstwoord van decaan Frank van Vree, gevolgd door zes sprekers die kort over hun project vertellen. Om 12.30 uur is het woord aan het College van Bestuur met aansluitend gelegenheid tot het stellen van vragen. Alle medewerkers zijn van harte uitgenodigd voor deze bijeenkomst. Het programma:

- Studiesucces uitgerold: dr. Jan Don, hoofd onderwijs Neerlandistiek (vanaf 1 september)
 - Een nieuwe educatieve minor: dr. Ineke Vedder, hoofd Onderwijs Taal- en letterkunde
 - Een succesvolle internationale master: Cultural Analysis, dr. Murat Aydemir
 - Jonge onderzoekers: Tessa Verhoef MSc, promovenda ACLC
 - 'Klassiek' onderzoek: prof. dr. Irene de Jong, Klassieke talen
 - Innovatief onderzoek: prof. dr. Henkjan Honing, Muziekcognitie
- Aanmelden voor deze bijeenkomst kan via: secretariaat-bureau-fgw@uva.nl
Meer informatie: medewerker.uva.nl/fgw-ip-tour

Brochure Illustere school

De nieuwe brochure van de Illustere School met het aanbod van het najaar 2012 is eind juni gereed. Inschrijven voor de Open UvA-Colleges, themabijeenkomsten, rondleidingen en speciale collegereeksen is dan mogelijk. Twee voorbeelden uit het aanbod zijn:

- *Ethiek van leven en dood*, een college-reeks van emeritus hoogleraar Ethiek, Govert den Hartogh over levensbeëindiging. Hierin verbindt hij praktische vragen met filosofische vragen over levenseinde.
- *Aardse paradijzen. Tuin en park tussen natuur en cultuur*, een reeks van prof. dr. Erik de Jong, bijzonder hoogleraar vanwege Natura Artis Magistra, over de dubbele werkelijkheid van tuinen en parken: natuur en kunst - verbeelding en verlangen.

Medewerkers ontvangen korting op de toegangsprijs. De start van de inschrijving wordt bekendgemaakt via de nieuwsbrief van de Illustere School.

Abonneren via hum.uva.nl/illustrerenieuwsbrief

Don hoofd onderwijs Neerlandistiek

Jan Don, ud Nederlandse Taalkunde is per 1 september 2012 benoemd tot hoofd onderwijs van het departement Neerlandistiek.

Hij volgt hiermee José Plug op, die sinds 1 september 2005 deze rol vervulde.

Vrouwen aan kop

De UvA streeft naar meer vrouwen in (sub)topfuncties. Hoewel de huidige stand van 20 procent vrouwen aan de top bij de universiteit landelijk gezien niet eens onverdienlijk is, stagneert de groei de laatste jaren. De bestuursstaf UvA heeft daarom in de notitie *Vrouwen aan kop* beleidspunten voorgesteld gericht op meer vrouwen aan de top. De FGW doet het binnen de universiteit relatief goed: we hebben sinds 2006 al meer dan 25% vrouwen in wetenschappelijke posities. En de trend is dat het aantal vrouwen over hele linie stijgt. Aan de 'onderkant' gebeurt dit het snelst, maar naarmate de functies hoger zijn neemt het aantal vrouwen af:

- promovendi: 68% vrouw
- schalen 10-12: 58% vrouw
- UHD's: 37% vrouw
- hoogleraren: 26% vrouw

In de facultaire uitwerking van de notitie is naar mogelijke oorzaken gekeken van deze geringe doorstroming. Een onmiskenbare verklaring is dat we bezig zijn met een inhaalslag: in 'oudere' leeftijdscohorten blijken de verschillen veel groter. Of andere, uit de literatuur bekende factoren bij de FGW een rol spelen is niet bekend. Door sekseverschillen zouden mannen in een competitieve organisatiecultuur zich eerder en makkelijker een plek verwerven aan de wetenschappelijke top. Een mogelijke vorm van stereotypering is dat we oordelen dat vrouwen die in deeltijd willen werken minder ambitieus zijn. Hoe dit ook zij, cultuurinterventies zijn lastig en (de effectiviteit) ongewis. Dit laat onverlet dat de faculteit voor een betere doorstroming van vrouwen naar de top wil zorgen. Daarom heeft zij het voornemen de voorzitter van sollicitatiecommissies twee opdrachten mee te geven:

- stel een evenwichtige m/v-verdeling in de commissies in. Waar meer vrouwen in de selectiecommissie zitting hebben, worden mogelijk meer vrouwelijke kandidaten gekozen;
- de voorzitter neem de rol van 'equality-watcher' op die het proces observeert en evalueert. Voeg de evaluatie toe aan het selectierapport.

De OR brengt hierover uiteindelijk advies uit. Zie hiervoor medewerker.uva.nl/fgw-or/nieuws.cfm

Facultaire Erepenning voor Rokus de Groot

Medewerkers van de Faculteit der Geesteswetenschappen die een uitzonderlijke bijdrage leveren aan onderzoek en onderwijs, en hiermee ook de samenleving een dienst bewijzen, kunnen sinds kort hiervoor geëerd worden met de Facultaire Erepenning. De penning zal minimaal eenmaal en maximaal driemaal per jaar uitgereikt worden aan een prominente geesteswetenschapper van de UvA.

Hoogleraar Muziekwetenschap Rokus de Groot (1947) is de eerste die de penning voor bijzondere verdiensten in ontvangst mocht nemen. Hij kreeg de penning uit handen van decaan Frank van Vree ter gelegenheid van zijn emeritaat op vrijdagmiddag 25 mei in de Aula. Van Vree roemde De Groot, namens het Faculteitsbestuur, als 'componist, historisch musicoloog, etnomusicoloog en uitvoerend musicus'. Kortom: als een veelzijdig man en een echte geesteswetenschapper, die voor alle muzieksoorten een plaats in het onderwijsprogramma van de FGW inruimde, ook de popmuziek.

Het faculteitsbestuur bracht in zijn motivatie voor de toekenning aan Rokus de Groot tevens naar voren dat De Groot met zijn werk laat zien dat musicologie niet alleen academisch hoeft te zijn. 'In zijn onderwijs is de intieme relatie met de muziekpraktijk een fundamenteel gegeven. Rokus de Groot benadrukt steeds dat theoretische concepten niet los kunnen staan van muzikale praktijken.' Behalve voor zijn onderwijs en onderzoek krijgt De Groot de penning voor zijn verdienste als inspirator en teamleider, die met zijn innemende persoonlijkheid de uiteengedreven richtingen binnen de sectie Muziekwetenschap wist te harmoniëren. Rokus de Groot, afkomstig uit een streng protestants en muzikaal gezin in Aalst ging na zijn middelbare school muziekwetenschap aan de UvA studeren. Zijn toenmalige docenten stimuleerden hem om naast westerse muziek, ook de muziek in India en Indonesië te onderzoeken. Dit leidde tot een levenslange fascinatie voor de interactie tussen westerse en niet-westerse muziek, in zijn woorden de 'interculturele polyfonie', waarvoor hem nu de erepenning van verdienste is verleend.

Laroui wint Samuel Pallache-Prijs

Stichting El Hijra en Smapgroep hebben de Samuel Pallache-Prijs ter bevordering van de vriendschap tussen Marokko en Nederland

in het leven geroepen. De eerste Samuel Pallache-Prijs werd op 30 april uitgereikt aan Herman Obdeijn, Paolo de Mas en Fouad Laroui, universitair docent Romaanse talen en culturen.

Gratis cursussen High Performance Computing

Veel wetenschappers lopen tegen de beperkingen van hun computers aan en hebben behoefte aan zeer grote verwerkingscapaciteit en dataopslag. De oplossing hiervoor ligt in het kunnen gebruiken van zware computersystemen, de zogenoemde High Performance Computing.

In juni organiseert de UvA in samenwerking met SARA gratis cursussen voor alle UvA wetenschappers die de weg naar alle voorzieningen op het gebied van supercomputing willen weten. Surf voor meer informatie naar hpc.uva.nl

Uitreiking Onderwijsprijs FGW 2012

Op woensdag 20 juni om 15.00 uur organiseert de Klankbordgroep Onderwijs FGW de uitreiking van de Onderwijsprijs FGW in zaal 004 van het Bungehuis. De opleidingscommissies hebben via de hoofden onderwijs elf voordrachten ingestuurd. Een jury, bestaande uit medewerkers en studenten onder voorzitterschap van drs. Pieter Pekelharing, heeft vervolgens de volgende vier vakken genomineerd:

- Bachelorvak Cultuurkunde Spaans van dr. Antonio Sánchez Jiménez (Taal- en letterkunde)
- Bachelorvak Taal en Interactie van dr. Ingrid van Alphen (Taal- en letterkunde)
- Mastervak Ontwikkeling leermiddelen NT2 van prof. dr. Folkert Kuiken (Neerlandistiek)
- Mastervak Rationality, Cognition and Reasoning van prof. dr. Michiel van Lambalgen (Wijsbegeerte)

Op 20 juni geven de docenten van deze vier genomineerde vakken een korte publieke presentatie. Kort na de presentaties maakt de jury het winnende bachelor- en mastervak bekend. De twee winnaars van de Onderwijsprijs FGW 2012 ontvangen uit handen van decaan Frank van Vree een bedrag van 1.500 euro.

Alle medewerkers en studenten zijn van harte welkom.

Meer informatie: medewerker.uva.nl/fgw-onderwijsprijs

Facultaire opening academisch jaar 2012-2013

Alle medewerkers van de faculteit zijn van harte welkom op donderdag 6 september in De Rode Hoed bij de feestelijke opening van het facultaire academische jaar 2012-2013. Het thema van deze middag luidt: *De nieuwsgierige geest, pioniers op onbekende wegen*. Alle medewerkers van de faculteit ontvangen binnenkort een uitnodiging per post. Als u wilt deelnemen aan het buffet dan kunt u zich hiervoor aanmelden (uiterlijk op 23 augustus) via het digitale aanmeldformulier op: medewerker.uva.nl/fgw-jaaropening

Nederlandse Instituten in het buitenland

De UvA participeert in acht Nederlandse (wetenschappelijke) instituten in het buitenland. Voor studenten bieden zij onderwijsprogramma's, zomercursussen, stages of hulp bij onderzoek aan. Ook onderzoekers kunnen rekenen op ondersteuning, bijvoorbeeld bij het verkrijgen van vergunningen of het leggen van contacten. Er zijn studiefaciliteiten en in sommige instituten is een gastenkamer beschikbaar.

De instituten zijn gevestigd in Athene, Sint-Petersburg, Rome, Florence, Cairo, Istanboel, Ankara en Rabat. De UvA is penvoerder van het Nederlands Instituut Athene (NIA) en het Nederlands Instituut in Sint-Petersburg (NIP).

NIA richt zich van oudsher op classici, taalkundigen en archeologen, maar de sociaaleconomische situatie in Griekenland wekt in toenemende mate de belangstelling van gamma-wetenschappers. Studenten, promovendi en recent afgestudeerden kunnen voor een verblijf in het NIA een beurs aanvragen.

Het NIP is een knooppunt in de academische netwerken van wetenschappers en studenten Slavistiek en Ruslandkunde, Neerlandistiek en (Kunst)geschiedenis, maar vertegenwoordigt de Nederlandse universiteiten ook in andere disciplines. Studenten en wetenschappers kunnen bij het doen van onderzoek op ondersteuning vanuit het instituut rekenen.

Meer informatie is te vinden op nwib.nl

Subsidie voor Humanities IT Lab

De SURFFoundation heeft het Humanities IT Lab een subsidie van 25.000 euro toegekend voor de ontwikkeling van een tool die het toetsproces ondersteunt. Het project 'STEVIE' (Statistische Toetsevaluatie voor Iedereen) kan een statistische analyse van een toets online omzetten in begrijpelijke taal en statistische parameters als p-waarden, Rit- en Rir-waarden interpreteren. Het doel van de applicatie is het verhogen van de kwaliteit van de toetsuitslag. Docenten zonder statistische kennis kunnen een interpretatie van deze gegevens uitvoeren en desgewenst aanpassingen doorvoeren, zodat de uitslag zo rechtvaardig mogelijk wordt. Meer informatie is te vinden op:

surf.nl/nl/actueel/Pages/SURFstimuleert_hetontwikkelenvantoolsvoordigitaal_toetsen.aspx

Onderwijs

Genomineerde FGW-studenten UvA-scriptieprijs

Op 7 mei werden de winnaars van de FGW-scriptieprijs 2012 bekendgemaakt. De jury, bestaande uit prof. dr. Anne Baker, dr. Marjolein 't Hart en dr. Marten Jan Bok, heeft namens de FGW uit achttien inzendingen twee winnaars geselecteerd, die ex aequo op de eerste plaats staan. Het betreft de scriptie *Kamagurkistan. Luc Zeebroek: Humor in de kunst* van Kim Ouweleen, studente Kunstgeschiedenis, en de scriptie *Quite a mouthful. Comparing speech act verbs in Nederlandse Gebarentaal and American Sign Language* van studente Taalwetenschap Cornelia Loos. Hoewel ze uit verschillende disciplines afkomstig zijn, vond de jury beide scripties 'in hun originaliteit en wetenschappelijkheid wel op een vergelijkbaar zeer hoog niveau'.

De scriptie over Kamagurka wordt geroemd vanwege de heldere opbouw, 'waardoor Ouweleen overtuigend op basis van empirische waarnemingen tot theoretische beschouwingen komt over hoe de kunst van Kamagurka moet worden begrepen'. Loos komt volgens het juryrapport lof toe voor haar omvangrijke en zorgvuldige onderzoek naar speech-act werkwoorden in de gebarentaal in digitale onderzoekscorpora, dat 'een verrassende uitkomst heeft over de metafoer van de mond in de gebarentaal'.

De scripties van Loos en Ouweleen zijn voorgedragen voor de UvA-scriptieprijs, die tijdens de Universiteitsdag, op zaterdag 2 juni, wordt uitgereikt. De jury van de UvA-scriptieprijs 2012 bestaat uit prof. dr. Bart Noordam FNWI (voorzitter), prof. dr. Henriëtte Maassen van den Brink (FEB), prof. dr. Misa Dzoljic (AMC), prof. dr. Albert Feilzer (ACTA), prof. dr. Edward de Haan (FMG), prof. mr. Edgar du Perron (FdR) en prof. dr. Frank van Vree (FGW). In 2011 won geschiedenisstudente Ammeke Kateman een gedeelde derde UvA-scriptieprijs met haar scriptie *Theology of Unity. Muhammad Abduh's (1849-1905) reformist Islam and his interpretation of 'authenticity', 'civilisation' and 'religion'*. Merel Klein (Geschiedenis) kreeg in 2009 de derde prijs voor haar scriptie *Gehuld in nevelen. Een cultuurgeschiedenis van de London Fog 1840-1910*. De UvA-scriptieprijs 2006 werd gewonnen door Uğur Ümit Üngör (Geschiedenis) met zijn scriptie *A Reign of Terror. CUP Rule in Diyarbakir Province, 1913-1923*.

In en uit dienst

In dienst

mei 2012

(aanvulling eerdere Nieuwsbrief)

- dhr. dr. Max Bader, universitair docent Europese studies
- mw. Sanne van der Beek MA, onderzoeksmedewerker afdeling Onderzoek
- mw. Inger de Bruin MA, junior beleidsmedewerker afdeling Onderzoek
- dhr. dr. Martijn de Waal, universitair docent Mediastudies
- mw. Karlijn Olijslager MA, promovendus ICG/Geschiedenis
- dhr. Simon van Asch BA, medewerker onderwijsadministratie departement Mediastudies
- dhr. dr. Paul Bijl, universitair docent Nederlandse letterkunde

Uit dienst

mei 2012

(aanvulling eerdere Nieuwsbrief)

- mw. drs. Rosalie Mesker, docent Taalwetenschap, in dienst 01.09.2003
- dhr. Erik Goosmann, promovendus ICG/Geschiedenis, in dienst 01.11.2007
- mw. Lotte Batelaan, student-assistent Onderwijs en Communicatie, in dienst 01.05.2011
- mw. Lisa Smit, student-assistent Kunstgeschiedenis, in dienst 01.09.2011
- dhr. Marco den Herder, medewerker studentenzaken, departement Mediastudies, in dienst 01.11.2011
- dhr. Richard Kunert, student-assistent afdeling Onderzoek, in dienst 01.01.2012
- mw. Lisette Stuip, student-assistent Taalbeheersing, Argumentatietheorie en Retorica, in dienst 01.03.2012
- mw. Mirjam Trapman, promovendus ACLC/Taalwetenschap, in dienst 01.09.2007

juni 2012

- mw. dr. Sabine Lichtenstein, universitair docent Muziekwetenschap, in dienst 01.02.1984

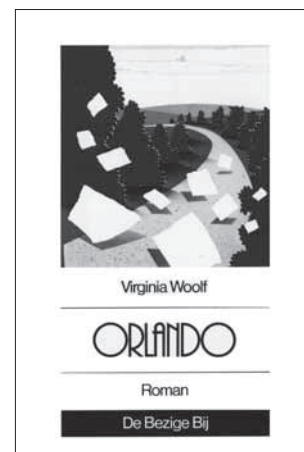
40 Jaar dienstjubileum

maart 2012

- dhr. prof. dr. Niek van Sas, hoogleraar Geschiedenis, in dienst 01.12.1989

Kuitert herleest Woolf

Elke maand (her)leest een geesteswetenschapper een belangrijk werk voor het eigen vakgebied. Belangrijk omdat het toonaangevend of baanbrekend was, een grote discussie opleverde, omdat het werk alom erkend is in de canon of juist voor de recensent persoonlijk een openbaring betekende.

Bij iedere boekenbezitter zal dit anders wezen, maar bij mij staan de boeken grof ingedeeld op de volgende categorieën. Een kast voor bijzondere antiquarische boeken, een paar kasten romans, een paar planken poëzie, een paar planken veel geraadpleegde tijdschriften en de rest - het leeuwendeel - secundair. En die studies staan dan losjes gegroepeerd op onderwerp en niet op alfabet. Het kost me zelden moeite om iets terug te vinden. Voor deze gelegenheid zocht ik niet iets bepaalds maar een boek dat een *openbaring* is geweest. Tja, wat is een openbaring? Mijn hart ging niet sneller kloppen bij de boeken van Robert Darnton, of Roger Chartier, en al helemaal niet bij Pierre Bourdieu, Hugo Verdaasdonk of Gerard Genette. Wel belangrijk hoor, maar geen openbaring voor mij. Althans zo heb ik het nooit gevoeld. Mijn oog bleef haken aan de *Herman Gorter documentatie*, een dikke rode bijbel, die ik las, toen ik bij Enno Endt colleges volgde over de negentiende-eeuwse Nederlandse literatuur, de Tachtigers in het bijzonder. Hij had dit boek samengesteld. Het boek was erg duur, dus ik leende het van de bibliotheek. Ik kreeg het jaren na dat college alsnog antiquarisch, op mijn verjaardag. Nu is het voor nog geen tientje op internet te vinden. Waarom? Omdat de hele tekst integraal is gescand en op *dbnl* kan worden doorgevlooid. Echt lezen hoeft niet meer, denk je dan, een beetje cynisch. Ik ben blij dat ik dat destijds wel gedaan heb. Die *Herman Gorter documentatie*, waarin elke snipper van Gorter, elke gedachte voor zover aan het papier toevertrouwd, was opgenomen, vond ik geweldig. En ook de colleges waren inspirerend. Enno Endt nam affiches mee naar college, uit die tijd, en natuurlijk een

eerste druk van de *Verzen* van 1890. Dichter bij de geschiedenis kon je niet komen, ik was verkocht en koos na mijn kandidaats voor negentiende-eeuwse letterkunde. Het was dus een beslissend boek geweest. Ik speurde verder in mijn boekenkast naar openbaringen. Als mensen me vragen naar mijn favoriete lectuur, dan kon ik jarenlang naar waarheid antwoorden: het *Nieuwsblad voor den Boekhandel*, 85 jaargangen. Dat is het vakblad voor boekhandel en uitgeverij, opgericht in 1834. Er staan advertenties in, korte berichtjes, opgaven van nieuwe titels, verramsjte titels, necrologieën, verslagen van belangrijke vergaderingen enzovoorts. Fascinerende lectuur. Kennelijk hou ik van bronnen. En waarom? Tja, het is de aard van de boekwetenschap dat ze een boek als object ziet, en zich er niet zo gemakkelijk door laat meeslepen. Een boek is voorwerp van studie én bron ineens. Maar nu het woord 'meeslepend' is gevallen, wordt het me ineens duidelijk. Er is inderdaad zo'n openbaring geweest, alleen was dat geen studie, geen tijdschrift of bron, maar een roman. Het was een boek dat ik las toen ik op weg was naar een sollicitatiegesprek. Ik was aio-af en om nou te zeggen dat de banen voor het opscheppen lagen. Neen. Maar nu was ik dan toch uitgenodigd om op een sollicitatiegesprek te komen bij een wetenschappelijke instelling in Den Haag. Het was niet mijn ambitie - ik droomde nog van groots en meeslepend leven - maar het was een veilige keuze. Als ik daar aangenomen werd, zou ik een heuse baan van negen tot vijf hebben en een fijn salaris, met doorgroeimogelijkheden. Als ik niet aangenomen werd, had ik niets. Wat freelance werk, misschien invallen op de UvA, maar verder niets. In de trein las ik met

rode konen in die roman, die ging over iemand die nooit ouder werd, van man in vrouw verandert - ongemerkt - en als een vlinder door de tijd springt. Het was een geweldig boek, zo geweldig zelfs, dat ik bijna vergat uit te stappen. Na het gesprek in Den Haag op de terugweg las ik verder en ik dacht: ja, zo moet het. Lezen, dat is het. Fantasie en creativiteit, schrijven en nadenken, dat wil ik doen. Welke baan daar bij hoorde zou ik later nog wel zien. Een sprong in het diepe wagen leek me de enige optie. Ik besloot eenmaal thuis de aanstaande werkgever te schrijven dat ik - hoewel ik nog helemaal niet wist of ik die zou krijgen - van de baan afzag. Het boek was *Orlando* van Virginia Woolf. Verplichte kost voor mensen op een breukvlak in hun leven.

Virginia Woolf, *Orlando* (1928)

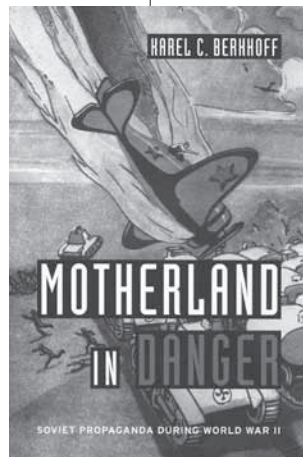
Lisa Kuitert is hoogleraar Boekwetenschap

Boek in beeld

De publicaties in deze rubriek zijn de afgelopen periode toegestuurd aan de redactie van de Nieuwsbrief. Toegezonden boeken worden bewaard tot de eerstvolgende facultaire Boekenborrel, waar de boeken worden tentoongesteld. Boekenborrels vinden tweemaal per jaar plaats ter ere van de auteurs. Na de Boekenborrel worden de daar getoonde publicaties geretourneerd aan de eigenaars.

Recentelijk verschenen publicaties van de hand van wetenschappers van de faculteit kunnen worden opgestuurd t.a.v. de redactie van de Nieuwsbrief, Spuistraat 210 (kamer 1.04), 1012 VT Amsterdam.

Een beschrijving van een ingezonden boek, waarin in maximaal 100 woorden voor niet-vakgenoten wordt aangegeven waar het boek over gaat, en wat het belang of het bijzondere van het boek is, kan worden gestuurd aan: nieuws-fgw@uva.nl. In aanmerking voor deze rubriek komen boeken die via een officieel erkende uitgeverij zijn verschenen. Ook dissertaties van medewerkers van de faculteit die langs officiële kanalen in boekvorm zijn verschenen, kunnen worden ingezonden. Syllabi komen niet in aanmerking.

Motherland in Danger. Soviet Propaganda during World War II.

- Karel C. Berkhoff
- Harvard University Press: Cambridge, Massachusetts, 2012

Op welke wijze probeerde Stalin vanaf 1941 aan het thuisfront steun voor de oorlog tegen Duitsland te verwerven en te behouden? *Motherland in Danger* is het eerste overzichtswerk in een westerse taal over deze propaganda. Het laat zien hoe de sovjetmedia elk aspect van de oorlog belichtten en verdraaiden, zoals de ontwikkelingen aan het oorlogsfront en de dwangarbeid op de boerderijen en in de fabrieken. Ook wordt duidelijk hoe zij omsprongen met de Holocaust en hoe karig over de geallieerden werd bericht. De auteur concludeert dat de propaganda een cruciale, maar vaak zwakke rol speelde.

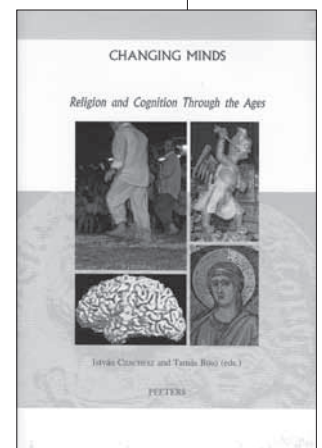
Karel Berkhoff is docent Holocaust- en Genocidestudies en senior onderzoeker bij het NIOD

Changing Minds. Religion and Cognition Through the Ages

- Tamás Biró en István Czachesz (red.)
- Peeters: Leuven, 2011

Deze bundel behandelt het probleem van verandering en continuïteit in religieuze tradities vanuit het perspectief van *cognitive science*. Op basis van het snelgroeiende corpus van wetenschappelijke kennis van de menselijke geest, onderzoeken de auteurs terugkerende cross-culturele religieuze fenomenen en specifieke religieuze tradities. Op die manier pogen zij te verklaren waarom religies zo dynamisch zijn, terwijl ze tegelijkertijd een hoge mate van continuïteit vertonen. De bundel draagt bij aan kennis over het ontstaan van sociale en culturele fenomenen uit mentale processen die plaatsvinden in het menselijke brein. Dit boek is voortgekomen uit de *International Workshop on Religion and Cognition*, die mede georganiseerd werd door het *Cultural Change programme* en door het *Centre for Religion and Cognition* van de Rijksuniversiteit Groningen in 2006.

Tamás Biró is postdoc onderzoeker en docent Taalwetenschap

Space in Ancient Greek Literature. Studies in Ancient Greek Narrative III

- Irene J.F. de Jong (red.)
- Brill: Leiden, 2012

Space in Ancient Greek Literature is het derde deel in een nieuwe, narratologisch georiënteerde geschiedenis van de Oud-griekse literatuur. Hoe wordt in een verhalende tekst ruimte geëvoceerd? Wat is de structuur van langere ruimtebeschrijvingen? En welke functies (thematisch, symbolisch, karakteriserend, psychologisch) kan ruimte vervullen?

De rijke analyses van de rol van ruimte in teksten die lopen van Homerus tot Heliodorus laten zien dat ruimte ook ver voor de negentiende eeuw veel meer is dan een *ancilla narrationis*, zoals Genette het ooit uitdrukte. Alle teksten zijn vertaald, waardoor dit deel ook toegankelijk is voor onderzoekers van de moderne roman.

Irene J.F. de Jong is hoogleraar Klassiek Griekse taal- en letterkunde

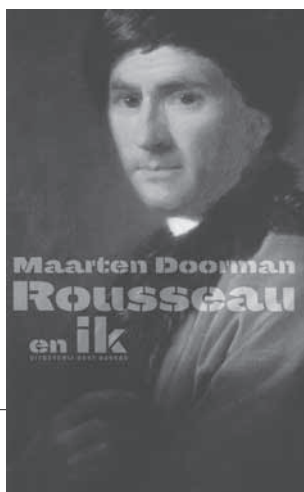
Mars naar de wetenschap. Het streven naar de wetenschappelijk opgeleide officier 1890-2011

- Wim Klinkert
- Nederlandse Defensie Academie: Breda, 2012

Eind 2011 is de officiersopleiding van de Nederlandse krijgsmacht door de NVAO geaccrediteerd. Aan deze erkenning is een lange geschiedenis vooraf gegaan. Reeds aan het einde van de negentiende eeuw ijverden officieren voor opnemng van hun opleiding in de Wet op het hoger onderwijs. Dit verlangen werd echter niet door alle officieren gedeeld. Het specifieke

karakter van wat nu eigenlijk het officiersberoep was, stond hierbij ter discussie. Pas in 1960 kwam de 'strijd' om het wetenschappelijke karakter van de opleiding aan de KMA (Breda) en het KIM (Den Helder) in de politieke arena, maar een separate wettelijke regeling van het militaire hoger onderwijs is er nooit gekomen. Dat recentelijk accreditatie is verleend, ligt voor een deel aan ingrijpende veranderingen van de positie van Defensie in de samenleving.

Wim Klinkert is hoogleraar Militaire geschiedenis, in het bijzonder die van Nederland

Rousseau en ik

- Maarten Doorman
- Bert Bakker: Amsterdam, 2012

Vanaf Rousseau zijn we in de greep van het verlangen naar echtheid. Naar de natuur, naar spontaniteit, jeugd, vriendschap en liefde. Dankzij Facebook snappen we dat we onszelf spelen, zoals de echtheid van *Boer zoekt vrouw* geregisseerd is en de oprechtheid van de politicus het product is van mediatraining. Authenticiteit is onmogelijk. Dit laat Rousseau al zien. Vooral in zijn eigen leven, waarover hij uitvoerig schrijft. De paradoxen daarin zijn niet te wijten aan het merkwaardige karakter van deze filosoof, maar aan het verlangen naar echtheid zelf. Eerlijkheid leidt tot hypocrisie, heimwee naar de natuur tot aanstellerij. In *Rousseau en ik* beschrijft Maarten Doorman hoe we nog steeds in zulke verlangens vastzitten en vraagt hij zich af of we kunnen ontsnappen aan de erfenis van Rousseau.

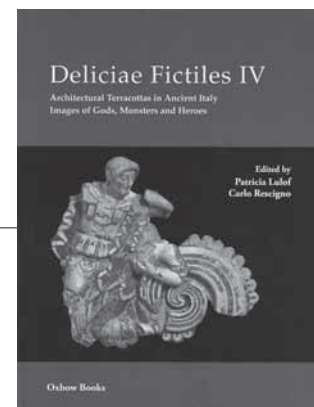
Maarten Doorman is bijzonder hoogleraar Mediastudies

Van Lectio tot PowerPoint. Over de geschiedenis van het onderwijs aan de Nederlandse universiteiten

- L.J. Dorsman en P.J. Knegtmans (red.)
- Verloren: Hilversum, 2011

Tegenwoordig vertoont menig universitair docent op college foto's, tv-fragmenten, interviews en zelfs delen van speelfilms. In een handomdraai verschijnen ziektebeelden of oude handschriften op een projectiescherm. Anderen gebruiken grafieken en tabellen. Dit alles dient om de aandacht vast te houden en de studenten met de docent te laten meedenken. Werden er ook vroeger al hulpmiddelen gebruikt in het onderwijs? Welke waren dit dan en welke doelen werden hiermee nagestreefd? Wanneer gingen studenten zelf praktische oefeningen doen? Gebeurde dit in alle vakken evenveel? In deze bundel wordt gepoogd op enkele van deze vragen antwoord te geven.

P.J. Knegtmans is onderzoeker bij Geschiedenis

Deliciae Fictiles IV. Architectural Terracottas in Ancient Italy: Images of Gods, Monsters and Heroes

- Patricia S. Lulof, Carlo Rescigno (red.)
- Oxbow Books: Oxford, 2011

In pre-Romeins Italië waren tempels versierd met in het oog springende terracotta beelden, zoals acroteria, nokbalkgroepen of hoogreliëfs. Deze figuratieve terracotta's toonden complexe scènes met goden en helden, mythische monsters en legendarische strijdtafereelen. Het vierde *Deliciae Fictiles* congres was gericht op deze bijzondere klasse van meestal handgevormde terracotta dakdecoratie uit Etrurië en Latium, Campanië, Magna Graecia en Sicilië. Het boek bevat zestig bijdragen van specialisten, die nieuwe inzichten en reconstructies van dit materiaal uit opgravingen in heel Italië presenteren, vanaf de Archaïsche periode tot in de Hellenistische tijd. Een uitgebreide bibliografie en ruim 700 illustraties leveren een referentiekader voor zowel specialisten als wetenschappers in archeologie, antieke architectuur en techniek, kunstgeschiedenis en iconografie.

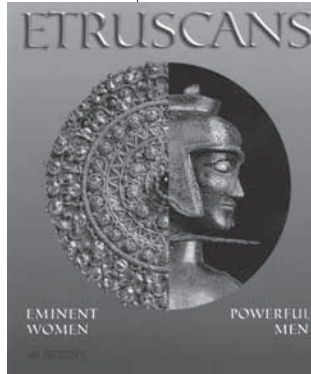
Patricia S. Lulof is uhd Archeologie

Etruscans. Eminent women - Powerful men

- Patricia S. Lulof, Iefke van Kampen (red.), vertaald vanuit het Nederlands door Michèle Hendricks
- Wbooks: Zwolle, 2011

Dit boek is verschenen ter gelegenheid van de dubbeltentoonstelling Etrusken, die tussen oktober 2011 en maart 2012 heeft plaatsgevonden in de twee grote Nederlandse archeologische musea, het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden en het Allard Pierson Museum in Amsterdam. De bundel bevat bijdragen van de meest vooraanstaande Italiaanse Etruscologen (voor het eerst vertaald in het Engels) een serie nieuwe bijdragen van Nederlandse specialisten en een recente bibliografie per thema gerangschikt. Het is een nieuw Engelstalig standaardwerk op het gebied van de Etruskische beschaving en heeft ook waarde als een publieksboek voor niet-specialisten. De rijk geïllustreerde publicatie geeft de *state of the art* van de laatste ontdekkingen en studies in het vakgebied.

Patricia S. Lulof is hnd Archeologie

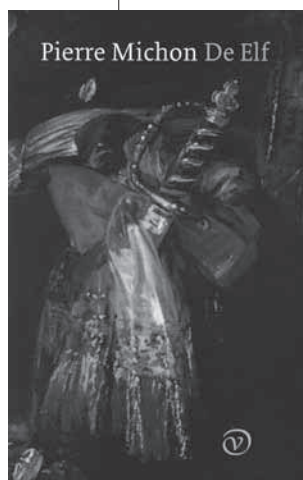
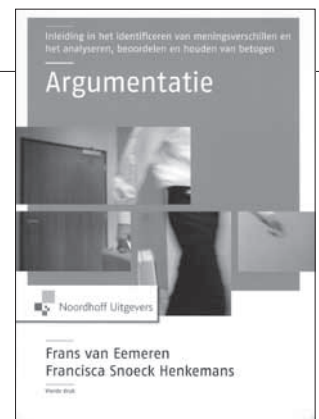

Argumentatie. Inleiding in het identificeren van meningsverschillen en het analyseren, beoordelen en houden van betogen.

- Frans H. van Eemeren en Francisca Snoeck Henkemans
- Noordhoff: Groningen, 2012 (vierde herziene druk)

Argumentatie is een inleiding in de argumentatieleer voor studenten in het universitair en hoger onderwijs. In *Argumentatie* wordt aandacht besteed aan het identificeren van de meningsverschillen waar het in betogen en discussies om draait, het traceren en expliciteren van 'verzwegen' argumenten en standpunten, het determineren van de argumentatieschema's die aan de verschillende typen argumentatie ten grondslag liggen, het analyseren van de argumentatiestructuur van een betoog, het beoordelen van de deugdelijkheid van argumentatie en het herkennen van de drogredenen die in een betoog of discussie kunnen voorkomen. Ook wordt ingegaan op de mondelinge en schriftelijke presentatie van betogen.

Francisca Snoeck Henkemans is hnd Taalbeheersing, argumentatietheorie en retorica. Frans van Eemeren is emeritus hoogleraar Taalbeheersing, argumentatietheorie en retorica

De Elf

- Pierre Michon (vertaald door Rokus Hofstede; red. Manet van Montfrans)
- G.A. van Oorschot: Amsterdam, 2011

De Elf is het wereldberoemde groepsportret dat de schilder François-Elie Corentin maakte van het Grand Comité de Salut public, in 1794, op het dieptepunt van de Terreur. Pierre Michon laat de personages van dit revolutionaire schilderij, met in hun midden Robespierre, herrijzen. Hij schetst een overrompelend beeld van de 'moeder aller revoluties' met haar vervlechting van heldendom, cynisme, machtswellust en wreedheid. Maar wie was Corentin, en wie zijn opdrachtgever? En wat was de politieke inzet van deze opdracht? Met de vertaling van *Les Onze* door Rokus Hofstede is nagenoeg het hele oeuvre van de om zijn stylistische gaven geroemde Franse auteur Pierre Michon (1945) in het Nederlands verschenen.

Rokus Hofstede is vertaler en publicist. Manet van Montfrans is gastonderzoeker Europese studies

De Limburger als de ander

- Marita Mathijssen
- Letterkundig Centrum Limburg: Roermond, 2011

De Limburger is een ander in de perceptie van de Nederlander. Wie over Nederlandse identiteit spreekt, heeft het meestal over de Hollandse mentaliteit. De Limburger voelt dat zijn cultuur

anders is dan die van 'boven de rivieren' en zet zich daartegen af, terwijl hij zich tegelijkertijd buitengesloten voelt. De 'Hollander' ridiculiseert op zijn beurt de Limburger en bevestigt gretig de stereotypen. Een vergelijking met het begrip 'othering' uit de sociale wetenschappen, waarbij overheersende machtsgroepen de zwak-

heid van onderliggende groepen benadrukken, ligt voor de hand. In dit essay onderzoekt Mathijssen de stereotypen van Limburgers en hun verdedigingsstrategieën daartegen.

Marita Mathijssen is emeritus hoogleraar Moderne Nederlandse letterkunde

Promoties

14 juni

Promotie: mw. J.V. Sturm (Julia), departement Taal- en letterkunde/ASCA
Bodies we fail. Productive embodiments of imperfection.

Promotor: mw. prof. dr. Mieke Bal
Co-promotor: dhr. dr. Murat Aydemir
Agnietenkapel, aanvang 12.00 uur

14 juni

Promotie: mw. N. Roei (Noa), departement Taal- en letterkunde/ASCA
Shifting sights. Civilian militarism in Israeli art and visual culture.

Promotor: mw. prof. dr. Mieke Bal
Co-promotor: dhr. dr. Murat Aydemir
Agnietenkapel, aanvang 14.00 uur

4 juli

Promotie: mw F.A. Deen (Femke), departement Geschiedenis, Archeologie en Regiostudies/ICG

Werktitel: Moorddam. Publiek debat en propaganda in Amsterdam tijdens de Nederlandse opstand (1566-1578)
Promotor: dhr. prof. dr. Henk van Nierop
Co-promotor: dhr. dr. Paul Knevel
Aula, aanvang 11.00 uur

5 juli

Promotie: dhr. J.M. Hetrick (Jason), departement Wijsbegeerte/ASCA
Werktitel: Cine-Aesthetics: Rethinking the Politics of the Aesthetics
Promotores: dhr. prof. dr. Josef Früchtl, mw. prof. dr. Patricia Pisters
Agnietenkapel, aanvang 12.00 uur

6 juli

Promotie: mw. C.V. Weeda (Claire), departement Geschiedenis, Archeologie en Regiostudies/ICG
Werktitel: Images of ethnicity in later Medieval Europe
Promotores: dhr. prof. dr. Peter Hoppenbrouwers, dhr. prof. dr. Guy Geltner
Aula, aanvang 13.00 uur

SPUI25

Denken op de plaats rust

Boekpresentatie van Denken op de plaats rust van Henk van der Waal. Hij betoogt dat de filosofie in de huidige tijd, die gedomineerd wordt door techniek en economie, een plek moet inrichten waar de mens zodanig 'bij zichzelf' kan zijn dat hij opgewassen is tegen de aanspraken waarmee de maatschappij hem overlaadt. Met medewerking van o.a. Piet Gerbrandy, Rudi te Velde en Joke J. Hermesen.

■ vrijdag 1 juni, 20.00-22.00 uur

Verspild inzicht? Over onderzoek en cultuurbeleid

Voor de tweede keer wordt de Boekman Dissertatieprijs uitgereikt. De uitreiking gaat gepaard met een discussiemiddag over gebruik en praktische toepasbaarheid van wetenschappelijk (opdracht)/onderzoek.

■ woensdag 6 juni, 16.00-19.00 uur

Sociale media: emancipatie én repressie?

Smartphones en sociale media hebben de beleving van 'omgeving' en sociale contacten wezenlijk veranderd. Twee cultureel antropologen, Lenie Brouwer en Vincent de Rooij, geven hun visie op de steeds verdergaande verstrengeling van technologie en ons persoonlijke leven.

■ woensdag 6 juni, 20.00-22.00 uur

Elke kerk zijn staat? Religie in het maatschappelijk debat

Mogen ambtenaren weigeren homo's te trouwen? Is het boerkaverbod maatschappelijk aanvaardbaar? Religie is terug in het maatschappelijk debat. Aan de vooravond van het nieuwe NWO-onderzoeksprogramma Religie in de moderne samenleving organiseert NWO een prikkelend debat over de relatie tussen kerk en staat. Met o.a. Andrée van Es, Anne-Marie Korte, Hans Alma, Erik Borgman en Lodewijk Dros.

■ donderdag 14 juni, 17.00-19.00 uur

KNAW Tweegesprek: kunst- en cultuuronderwijs

Hoe kun je de jeugd in aanraking brengen met kunst en cultuur? Op welke manieren kunnen kinderen geënthousiasmeerd en geïnspireerd worden voor en door kunst en cultuur? Kitty Zijlmans en Barbara Visser gaan met elkaar in gesprek, onder leiding van Wim Brands.

■ woensdag 20 juni, 17.00-19.00 uur

BIJZONDERE COLLECTIES

Concert: Amsterdam bezongen. Vier eeuwen Amsterdamse liederen in Carré vrijdag 8 juni, Carré

De Bijzondere Collecties presenteren in samenwerking met de Nederlandse Concertstichting een avond in Carré rond het Amsterdamse lied. Overbekende meezingers en lang vergeten smartlappen uit vier eeuwen worden ten gehore gebracht door een keur aan musici. Uitvoerenden zijn onder anderen Maarten van Roozendaal, Egon Kracht en Camerata Trajectina. Presentatie: Jacques Klöters.

Kaarten à € 22,50 zijn te bestellen op carre.nl

Tentoonstelling: De diaspora van het Armeense boek, 1512-2012

13 juni t/m 16 september 2012

In 1512 verscheen voor het eerst een boek gedrukt in Armeense letters. De Armeense boekdrukkunst ontwikkelde zich in Europese steden als Venetië en Constantinopel, en kwam in de zeventiende eeuw tot bloei in Amsterdam. Opmerkelijke boeken, manuscripten en typografisch materiaal laten deze geschiedenis zien. Ook wordt een beeld gegeven van Armenië en de Armeense gemeenschap in Amsterdam.
bc.uba.uva.nl

Het verhaal van Oranje

In het *Reformatorisch Dagblad* van 19 april, de *Volkskrant* en het *Reformatorisch dagblad* van 21 april en *NRC Handelsblad* van 27 april aandacht voor **Coos Huijsen**, die op 20 april promoveerde op zijn proefschrift *Nederland en het verhaal van Oranje*. Huijsen onderzocht de betekenis van het geslacht Oranje-Nassau voor het Nederlandse natiebeseef en besteedde daarbij veel aandacht aan de drieslag God, Nederland en Oranje, een vanzelfsprekendheid die volgens hem in de jaren zestig is gaan schuiven. Huijsen pleit voor een nieuw verhaal van Oranje als bindmiddel voor de natie. 'Een intellectueel heeft de neiging te denken dat iedereen in een samenleving rationeel handelt. Daarmee mis je veel mensen, want het is niet zo. Natiebeseef, Oranjegevoel, dat zijn categorieën die je niet moet buitensluiten wil je de democratie optimaliseren. Het grote publiek is irrationeler dan de elite. Het is de verantwoordelijkheid van de elite dat er toch een gemeenschappelijke 'taal' blijft bestaan. Noblesse oblige.' Desondanks gaat het Huijsen te ver om te stellen dat Oranje tegenwoordig niet meer van het volk is. 'De aanslag in Apeldoorn en het ongeluk van prins Friso zijn gebeurtenissen die aantonen dat het volk zich nog altijd zeer betrokken voelt bij de Oranjes.'

De Glinsterende Geest

Wetenschap wordt bedreven binnen de muren van de universiteit, de vruchten van de wetenschap mogen gelukkig ook daarbuiten worden geplukt. Wetenschappers, ook die van de Faculteit der Geesteswetenschappen, zijn regelmatig in het nieuws. Omdat hun onderzoek interessante en soms direct toepasbare resultaten heeft opgeleverd, of om vanuit hun expertise actuele ontwikkelingen te commentariëren. Deze rubriek biedt een (onvolledig) overzicht van berichten in en optredens voor de media. De redactie roept alle geesteswetenschappers op zelf melding te maken van nieuwsberichten en mediaoptredens via nieuws-fgw@uva.nl.

Mogelijk twee Saenredams ontdekt

In het *Noordhollands Dagblad*, editie Zaanstreek, van 19 april

aandacht voor de vondst van een nieuw schilderij van de Assendelftse schilder Piet Saenredam, dat in december 2011 op een veiling van Christie's in Londen werd ontdekt. **Marten Jan Bok**, uhd Kunstgeschiedenis, is ervan overtuigd dat het schilderij, waarop een dorpsgezicht van Assendelft is afgebeeld, gemaakt is door Saenredam. Hij is opgetogen met de vondst omdat de schilder zijn eigen geboortehuis op het schilderij heeft afgebeeld. 'Dit is een droom. De stijl en details zijn overduidelijk van Saenredam. Ik heb begrepen dat het in juli op de veiling komt. Ik denk dat het zeker een miljoen euro opbrengt.' Behalve die vondst, lijkt het er volgens Bok op dat er nog een ongeautoriseerde Saenredam in het depot van het Frans Halsmuseum ligt. Getipt door restaurateur Willem Haakma Wagenaar, ging Bok samen met collega kunsthistoricus Gary Schwartz in het depot van het museum op onderzoek uit. 'Het lijkt er inderdaad sterk op dat dat ook een werk van Saenredam is. Maar het is beschadigd en om zekerheid te krijgen moet er nader onderzoek worden gedaan.'

Religie en orgaan-donatie

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor Statistiek naar de acceptatie van orgaan-

donatie in Nederland blijkt dat er een verband bestaat tussen kerkelijke gezindte en de bereidheid organen af te staan en te ontvangen. Mensen met een religieuze achtergrond blijken daartoe minder bereid. **Gerard Wiegers**, hoogleraar Religiestudies, stelt in Schepper&co op Radio 1 op 15 april dat dit komt door het godsdienstig voorschrift dat mensen respect voor het lichaam moeten hebben. 'Dat respect geldt bij het leven maar ook bij de dood. Religies hebben zich ook uitgelaten over die ingreep in het menselijk lichaam. Van meet af aan zijn daarin verschillende lijnen te ontdekken. Eén lijn benadrukt die integriteit van het lichaam en het respect hiervoor en uit zijn reserves ten opzichte van zoiets als orgaandonaties. Een andere lijn stelt dat er goede overwegingen zijn waarom je zoiets zou kunnen doen. Bijvoorbeeld naastliefde en gemeenschap.' Een doorbraak zou volgens Wiegers door de geestelijk leiders van religieuze organisaties veroorzaakt kunnen worden. 'Ik zou hen adviseren met hun achterban te spreken over de achtergronden van dit verschijnsel en te kijken of er weinig aan te doen is of dat het mogelijk is winst te behalen.'

Extreem-rechts in de Franse verkiezingen

In het *NOS Radio 1 Journaal* van 22 april

geeft **Niek Pas**, uhd Geschiedenis, zijn visie op de verkiezingsuitslag van de eerste ronde in de Franse presidentsverkiezingen. Volgens Pas was vooral de hoge score van Marine Le Pen verrassend. 'Le Pen doet het beter dan haar vader in 2002, zij scoort met 18,2 ruim een procent boven haar vader. Ik denk dat er in Frankrijk veel kiezers teleurgesteld zijn, niet alleen op links. Dat Marine Le Pen zo groot geworden is, duidt erop dat rechtse kiezers een proteststem hebben uitgebracht. 'Hiervoor is Sarkozy zelf verantwoordelijk,' zo meent Pas. 'Sarkozy heeft veel hervormingen en beloftes, bijvoorbeeld over de koopkracht, niet waar kunnen maken. Het gaat op dit moment niet zo goed met Frankrijk en daar wordt hij dan ook op afgerekend.' Een andere oorzaak van Le Pens succes is volgens Pas gelegen in de afstand die zij van haar vader neemt, met name van zijn rabiate extremistische uitspraken. 'Dat maakt haar niet minder extreem-rechts, maar zij slaagt er toch in het Front National wat salonfähig te maken.'

Geen controle meer door tijdgebrek

Veel journalisten werkten mee aan de *free publicity* voor een lichtstelsel van Philips, bericht *NRC Handelsblad* op 23 april naar aanleiding van het onderzoek *Gevaarlijk spel* van Mirjam Prenger, Leendert van der Valk, Frank van Vree en Laura van der Wal. Philips beweerde in het najaar van 2010 dat kinderen beter leren met het SchoolVisionsysteem, door licht in de klas af te stemmen op energie, concentratie, rust of standaard. *NOS Journaal*, *RTL Nieuws* en *De Telegraaf* namen het nieuws klakkeloos over, zonder wederhoor te plegen. Het onderzoeksrapport waarmee de berichtgeving gestaafd kon worden, was op het moment van berichtgeving nog niet beschikbaar. **Mirjam Prenger**, docent Mediastudies, stelt dat Philips niets valt te verwijten: 'Ze moeten lampen verkopen', maar vindt wel dat de journalisten te kort zijn geschoten. Desondanks begrijpt ze wel waarom het bericht ongecontroleerd de wereld in werd geholpen. 'Redacties krimpden. Checken blijft uit door tijdsdruk. Dat kost tijd en die is er vaak niet meer.'

Nederlands katholicisme vanaf de jaren zestig

In het *Nederlands Dagblad* van 5 mei aandacht voor de promotie van **Maarten van den Bos**. Hij promoveerde op 8 mei bij Geschiedenis op het proefschrift *Verlangen naar vernieuwing. Nederlands katholicisme, 1953-2003*, waarin hij betoogt dat de rooms-katholieke kerk in de jaren zestig in Nederland sneller leegliep dan elders. Van den Bos: 'Een groot aantal katholieke verenigingen verdween, de rest fuseerde of veralgemeniseerde. Het aantal kerkgangers daalde spectaculair, evenals het aantal priesterwijdningen.' Volgens Van den Bos behoeft het beeld dat Rome de vernieuwingsbeweging in de knop gebroken zou hebben, bijstelling. 'De leegloop begon al zo'n vijf jaar voordat Rome ingreep. De roep om kerkelijke vernieuwing kwam op bij de hogere echelons: theologen, beleidsmakers, priesters. Het was "een revolutie van bovenaf". Van het verleden moest radicaal afscheid worden genomen en dat maakte gelovigen onzeker over wat er overbleef.' Van den Bos stelt dat de katholieke zuil niet slechts slachtoffer was van een veranderende wereld: bisschoppen zetten zelf hun macht in om de vernieuwing aan te jagen. 'De bittere ironie is dat het vernieuwingsproces betrekkelijk radicaal werd doorgevoerd en dat leidde er mede toe dat de kerk in versneld tempo leegliep. Toen Simonis in 1970 bisschop werd, was het eigenlijk al te laat: de benoeming werkte averechts en wekte woede en polarisatie op.'

Risico's van Facebooks beursgang

Het commerciële gebruik van private data zal alleen maar toenemen door de beursgang van Facebook, betoogt **José van Dijk**, hoogleraar Mediastudies, in het bijzonder comparatieve mediastudies in *NRC Handelsblad* van 15 mei. Volgens Van Dijk heeft het begrip 'sociaal' een betekenisverandering ondergaan, door het sociale aspect commercieel uit te baten met behulp van nieuwe media. Daaraan kleef een groot risico: 'Terwijl gebruikers de illusie hebben dat ze zeggenschap hebben over hun informatie mag Facebook volgens zijn eigen voorwaarden zonder toestemming alle data verkopen of weggeven aan adverteerders of datamining-firma's die connectiviteit als grondstof gebruiken voor voorspellende analyses en marketing. Data verraden onbewuste gewoontes.'

Met de beweringen dat Facebook gratis is, je niet hoeft mee te doen en dat je niets te verbergen hebt, is Van Dijk het oneens. 'Deze redeneringen zijn kortzichtig en gaan voorbij aan de macht die deze bedrijven krijgen over ons alledaagse leven.' De hoogleraar wijst de Facebook-gebruikers aan als 'de grote verliezers'. 'Zij zijn zelfs geen consumenten meer, maar producten zonder controle over de data die ze zelf leveren. Het wordt tijd dat gebruikers zich emanciperen - dat ze hun aandeel opeisen, Facebook dwingen open te zijn over zijn praktijken of zich gewoon afmelden als lid.'

In 't kort

In de *Volkskrant* van 14 april schrijft **Maarten Doorman**, bijzonder hoogleraar Journalistieke kritiek op het terrein van kunst en cultuur (vanwege de Stichting de Volkskrant), over de vermeende

'Facebookisering' van jonge schrijvers. Doorman: 'Een nieuwe generatie schrijvers, zo wil de veelgehoorde klacht, is er niet meer op uit een originele bijdrage aan de literatuur te leveren: het gaat nu eerder om een bijdrage aan zijn of haar eigen reputatie.' Daar is volgens Doorman niets van waar. 'Het heeft geen zin nieuwe media of jonge ijdeltuiten de schuld te geven van het ineenzakken van de literatuur. Die zakt ook helemaal niet ineen. Waar het om gaat is steeds het gesprek over kwaliteit gaande te houden. En dat lukt nooit door media of nieuwe generaties aan te klagen.'

In *Trouw* van 19 april pleit emeritus bijzonder hoogleraar Europese studies **André Szász** voor een terugkeer naar de garanties van het oorspronkelijke verdrag van Maastricht, omdat de

euro volgens hem anders een splijtzwam dreigt te worden. 'Voor een politieke unie ontbreekt vooralsnog zowel consensus als draagvlak. Maar zou een gezamenlijk buitenlands beleid van de grond komen, dan moet dat mede berusten op Europa's economische en financiële kracht. Daarvan kan een politieke motivering uitgaan om verdragsverplichtingen na te leven. Het alternatief is doormodderen, waarbij de euro zich ontwikkelt tot splijtzwam in plaats van bindmiddel.'

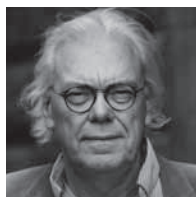
In *Het Parool* van 7 mei komt **David Duindam**, promovendus bij Mediastudies, aan het woord over Facebook. Volgens Duindam is het gebruik van Facebook aange-

naam, maar brengt het medium ook risico's met zich mee. 'Ik ben me er heel erg van bewust dat je als Facebook-gebruiker eigenlijk het product bent waarmee geld wordt verdiend, en dat mensen daar heel erg rijk van worden. Dat is een reden voor mij om zo weinig mogelijk over mezelf gratis aan Facebook te geven.'

Smeulende onvrede onder Koninginnedag

Op 30 april in Villa VPRO en Dit is de dag op Radio 1 aandacht voor de onvrede die onder het feest van Koninginnedag zou schuilen. Nederland hoort bij de gelukkigste landen in de wereld. 'Maar achter de gelukkige gezichten smeult onvrede,' zo stellen de programmamakers op basis van onderzoek van *NRC Handelsblad*. James Kennedy, hoogleraar Nederlandse geschiedenis, wordt gevraagd naar de oorzaken van dit sluimerende gevoel. 'Dit is iets dat al langer wordt opgemerkt over Nederlanders. Het heeft te maken met de kleine klachten van een goed leven. Nederlanders zijn erg gewend aan een goed geordende samenleving. Dat zie je ook in het verwachtingspatroon: men verwacht dat het allemaal goed zal lopen en goed zal aflopen. En dan valt het leven eigenlijk een beetje tegen.' Dit komt volgens Kennedy tot uiting wanneer de overheid voornemens is een bepaalde maatregel te nemen. De gemoederen in Nederland kunnen dan hoog oplopen, zo meent hij. 'Ik denk dat het wel belangrijk is onderscheid te maken tussen woede over een specifieke maatregel, die gecorrigeerd kan worden door een tegenmaatregel en woede die eigenlijk geen grond heeft. De eerste woede kan een constructieve democratische functie hebben, de tweede is voor de politiek en overheid een van de grootste uitdagingen van deze tijd.'

Verschuivingen in herdenkingscultuur

In *De Stentor/Veluws Dagblad* van 5 mei wordt Willem

Melching, ud Geschiedenis, naar aanleiding van 4 en 5 mei gevraagd naar de geschiedenis van het herdenken van oorlogen. Volgens Melching was er vlak na de Tweede Wereldoorlog nog veel sprake van zwart-witdenken. 'Mensen hadden het over goed en slecht: de helden in het verzet tegenover de SS-ers. Voor slachtoffers is er in deze manier van denken weinig plaats.' Sinds de jaren zeventig is er bij herdenkingen veel aandacht voor oorlogsslachtoffers. Die trend werkt door tot op de dag van vandaag, zo blijkt ook uit een recent onderzoek van de Nationale Jeugdraad. Wel verbreden jongeren volgens de NJR hun focus bij het herdenken: naast de Tweede Wereldoorlog hebben tegenwoordig andere, meer recente oorlogen een prominente plaats. Melching beaamt die verschuiving, en merkt op dat ook in het herdenken van de Tweede Wereldoorlog een kentering plaatsvindt. Duitsers worden vaker uitgenodigd de plechtigheden bij te wonen. 'Bij de dodenherdenking ligt dit nog gevoelig. Maar op 5 mei ligt de nadruk meer op verzoening. We weten nu wel dat de Duitsers geen nazi's zijn, we zijn goede vrienden en dat vieren we.'

Filmbeelden als context voor herinnering

Langzaamaan sterft de generatie die de Tweede Wereldoorlog mee-

maakte uit, en daarom werpt *Trouw* op 4 mei de vraag op of we ons zorgen moeten maken dat de herinneringen verdwijnen. Selma Leydesdorff, hoogleraar Oral history en cultuur, vreest voor een verstarring van het oorlogsverhaal. 'Ik ben historica en joods, twee redenen om te vinden dat herdenken moet doorgaan. Maar als er minder mensen zijn die de oorlog hebben meegemaakt, is het risico dat het beeld versmald wordt: joden staan dan helemaal gelijk aan gaskamers. Kinderen vinden dat vooral heel zielig. Maar begrijpen ze dan ook de achtergrond? De ellende is natuurlijk een deel van het verhaal, maar je dreigt zo veel te missen. Bijvoorbeeld dat joden al heel lang geleden geïntegreerd zijn in Nederland. Maar ook het antisemitisme dat al lang voordat de oorlog begon bij veel Nederlanders aanwezig was.' Context is volgens Leydesdorff belangrijk. 'De kunst is om de oorlog steeds in een nieuw perspectief te plaatsen. Er komt niet alleen meer kennis, maar de nieuwe generatie, die de oorlog niet meer heeft meegemaakt, moet je ook anders aanspreken.' Zij denkt dat filmbeelden daaraan kunnen bijdragen. 'Die beelden zijn veel authentieker dan wanneer ik zelf iets zou vertellen over hoe ik mij herinner dat mijn moeder en anderen de oorlog hebben meegemaakt.'

Het onbekende kamp van Warschau

In het *NOS Journaal* van 4 mei aandacht voor kamp Warschau,

een tot nu toe onderbelicht gebleven onderwerp uit de geschiedenis van de Holocaust. Johannes Houwink ten Cate, hoogleraar Holocaust en genocidestudies: 'Ik wist er zo goed als niets van.' Hij schat dat er tussen de 400 en 500 Nederlandse joden in het kamp verbleven. 'De kampadministratie is vernietigd in de zomer van 1944. We zijn voor de schatting afhankelijk van een verklaring van een Duits-joodse overlevende die achteraf een schatting heeft gemaakt.' De omstandigheden in het kamp, het voormalige getto van Warschau, waren erbarmelijk. 'Toen de gevangenen aankwamen, waren er geen barakken. Het was november, bitter koud, mensen sliepen op de grond, er was nauwelijks eten en gebrek aan medische voorzieningen. Er was daar eigenlijk zo goed als niets.' Voor zover bekend hebben slechts 27 Nederlandse joden het kamp overleefd. Dat het bestaan van kamp Warschau nu pas aan het licht komt, wijt Houwink ten Cate aan de communistische overheersing van Oost-Europa. 'Pas na de val van de Muur gingen de archieven open. Op deze plek is het Holocaustonderzoek nog maar een jaar of twintig oud. Op de kampen in Oost-Europa zijn we dus nog lang niet uitgestudeerd.'

Oorlogsherinnering als waarschuwing

In *NRC Next* van 3 mei aandacht voor het gedicht *Foute keuze* van Auke Siebe Dirk de

Leeuw, wiens oudoom zich aansloot bij de SS, dat na protesten door het Nationaal Comité 4 en 5 mei werd teruggetrokken van voordracht op de Nationale Dodenherdenking. **Thomas Smits**, student bij de Research-master Geschiedenis, betoogt dat 'de maatschappelijke functie van de herdenking op 4 mei ligt in het herbevestigen van de categorieën van "slachtoffers" en "daders".' Daarom is hij van mening dat het gedicht *Foute keuze* niet op de Dam thuishoort. Met de metafoer van een moreel kompas voert Smits aan dat de vervaging van de grenzen van slachtoffer- en ouderschap onwenselijk is. 'Als iedereen "een beetje slachtoffer" van de oorlog wordt, kunnen we de herinnering niet meer als waarschuwing gebruiken. Slachtoffer- en ouderschap moeten de duidelijke Noord- en Zuidpool van ons morele kompas blijven. Als we deze categorieën zo construeren dat zelfs een Nederlandse SS'er slachtoffer van de oorlog wordt, houden we een kompas over dat slechts "ongeveer" het noorden aanwijst. Zo'n kompas is niet alleen nutteloos, maar kan ons ook zomaar de verkeerde richting op sturen.'

Column OR

Vals alarm?

Half mei stuurde onze decaan een collectieve mail de faculteit in, aan de complete staf en aan alle studenten. De studentenpartij Ons Kritisch Alternatief zou met haar protest tegen het Profiel en de Prestatieafspraken van de UvA met het Ministerie van OCW onnodig paniek zaaien. Berichten over opheffing van opleidingen zouden totaal uit de lucht zijn gegrepen.

Wat is er aan de hand? Als vervolg op de uitkomsten van het rapport Veerman sloot de staatssecretaris van OCW een akkoord met de VSNU waarin werd vastgelegd dat de universiteiten, ieder voor zich, met een beschrijving van hun eigen onderzoeksprofiel zouden komen, en met voorstellen voor prestatieafspraken inzake de verbetering van de kwaliteit en de differentiatie van het onderwijsaanbod. De te nemen maatregelen zouden daarbij, of eigenlijk vooral, een positief effect moeten hebben op het studierendement. De onderzoeksprofielen zouden vooral beter moeten aansluiten op nationale topsectoren en Europese subsidiestromen.

Als ondernemingsraad hebben wij vanaf eind 2011 meerdere half-fabricaten van beide stukken (het profiel en de prestatieafspraken), met diverse varianten van het watermerk 'vertrouwelijk' erop, onder ogen gehad. Tegen de tijd dat we ze zonder watermerk binnenkregen waren ze al verstuurd. Met als bijlage de Amsterdam Academic Alliance, een gezamenlijke verklaring van de UvA en de VU te zullen samenwerken, met name in een geïntegreerde bètafaculteit.

Wat is er mis met deze stukken en wat staat er op het spel? Mis met de prestatieafspraken is vooral dat er afspraken gemaakt worden over zaken waar we niet altijd evenveel grip op hebben, zoals switch en studie-uitval. En dat het risico van kwaliteitsverlaging bij rendementsverbetering niet wordt verdisconteerd. Wat mis is met het profiel is dat de clustering in zeven thema's gepresenteerd wordt als een foto, maar geen herkenbaar beeld geeft. De sterkste velden van de UvA, waarvan er relatief veel binnen Geesteswetenschappen liggen, komen in het geheel niet uit de verf.

Volgens de logica van het stuk volgt het onderwijsprofiel het onderzoeksprofiel. Met het gevaar dat onderwijs dat niet aansluit bij de zwaartepunten op termijn moet worden afgestoten. Uit het oogpunt van efficiency kunnen andere universiteiten dat dan beter verzorgen. In de voorlaatste versie van het profiel verscheen dan ook, niet geheel onverwachts maar wel last minute, een lijst waarop opleidingen die niet expliciet genoemd worden onder de universiteitsbrede zwaartepunten worden neergezet als potentieel problematisch. Het FGW-aandeel op deze lijst is relatief groot.

Daarmee zijn we bij de vraag wat hier op het spel staat. Kort gezegd: geld, geld, en nog eens geld, en de breedte van ons onderzoek en onderwijs. Als we de prestatieafspraken nakomen mogen we de 5% voorwaardelijke uitgekeerde overheidsfinanciering houden. Als we scoren op de AAA-aanvragen dan gaat het UvA-deel van de 2% achtergehouden overheidsgeld selectief naar AAA-projecten. Die drie A's van de Amsterdam Academic Alliance staan vooral voor Bèta-projecten. Als we, zoals onze decaan schrijft, ons unieke brede profiel willen houden, is het misschien toch goed om snel in actie te komen. Alarmfase triple A!

Grenzeloze wetenschappen

Ze komt uit Engeland, woont in Utrecht, heeft een promotor in Amsterdam en één in Tel Aviv, en onderzoekt kinderbijbels in de British Library. Een interview met Emma England, promovenda bij Religiestudies met een Finishing Fellowship bij het ASCA, vlak voor de deadline van de definitieve versie van haar proefschrift *The Genesis Flood Story Published for Children: 170 Years of Words and Images*.

‘Nadat ik de master Bijbelstudies had afgerond aan de Universiteit van Sheffield, wilde ik niet meteen door in het onderzoek. Eerst wilde ik even wat anders doen, maar dat werd uiteindelijk vijf jaar. Omdat ik zo lang niet in een academische omgeving had verkeerdt, besloot ik nog een master te doen als voorbereiding op een promotie-onderzoek. Mijn oog viel op de master Biblical Studies in Amsterdam. Vooral de aandacht voor het culturele gebruik van de Bijbel sprak me aan. Toen ik deze master had gevonden, wist ik meteen dat dit was wat ik wilde. Zes weken later zat ik al in Amsterdam.’

Englands keuze om ook aan de UvA te promoveren werd vooral ingegeven door Jan Willem van Henten en Athalya Brenner, destijds haar scriptiebegeleiders en nu haar promotores. ‘Ik heb veel geluk gehad. Mijn begeleiders geven me veel aandacht, aan veel andere universiteiten en afdelingen is dat zeker niet vanzelfsprekend. Ondanks hun verschillende achtergronden en werkwijze zijn ze voor mij complementair. Ik ben steeds aangemoedigd en uitgedaagd om op nieuwe manieren over mijn onderwerp na te denken. De begeleiding is soms streng, maar altijd stimulerend.’

Het proefschrift van England beslaat 170 jaar, de periode van 1837 tot 2006. ‘Ik heb een *close reading* gedaan van 263 Engelse kinderbijbels, gericht op een specifiek Genesis-verhaal. Deze verhalen hebben een wisselende lengte, van een paar regels tot vele bladzijden.’ Elk verhaal heeft ze drie keer gelezen, om daarna haar aantekeningen in een database te verwerken. ‘Ik ben ruim een jaar bezig geweest met deze database.

Daarin staan gegevens over de bijbels zelf, zoals het aantal pagina’s, en over de inhoud.’ England hanteert maar liefst 88 classificaties voor de teksten en tekeningen in de kinderbijbels. ‘Zo kan ik de wisselwerking tussen woord en beeld onderzoeken, populaire thema’s identificeren en natuurlijk veranderingen waarnemen.’

Gezien de grote hoeveelheid informatie die England moest verwerken, was het maken van een database haast onvermijdelijk. Databases waren alleen nog nooit eerder gebruikt bij het bestuderen van de Bijbel, en ze heeft het wiel dus zelf moeten uitvinden. ‘Ik heb mijn methode heel bewust ontwikkeld, en ik wist helemaal niet dat ik aan *Digital Humanities* deed.’ England publiceert nu over haar ervaringen met het werken met databases, en ze heeft daarnaast een gast-college verzorgd voor de mastermodule *Digital Humanities*. Ook wil ze haar database graag *open source* maken, zodat andere onderzoekers deze kunnen gebruiken en eraan kunnen bijdragen.

Naast haar methode is ook Englands onderwerp vernieuwend. ‘Het onderzoek naar kinderliteratuur en fictie in de Bijbel is zeker niet bij iedereen populair, laat staan een combinatie van deze onderwerpen. Dat is

zonde. In mijn onderzoek laat ik zien hoe die combinatie nieuwe inzichten en benaderingen oplevert.’ Naast haar proefschrift werkt ze aan enkele interdisciplinaire artikelen met een cultureel perspectief op de Bijbel. ‘Ik beweeg me op het snijvlak van uiteenlopende disciplines en onderzoeksvelden, zoals *Digital Humanities*, kinderliteratuur, Bijbelstudies, *cultural analysis* en boekgeschiedenis. Hierdoor is mijn onderzoek veelzijdig, maar ik moet wel continu het evenwicht tussen al deze interesses bewaken.’

De veelzijdigheid van haar onderzoek past goed bij Englands karakter. ‘Ik ben een beetje eigenwijs en ik wil graag experimenteren. Dit onderwerp en deze onderzoeksmethode had ik nergens beter kunnen uitvoeren dan aan de UvA, bij deze begeleiders.’ Het enthousiasme van England voor de academische wereld is duidelijk niet bekoeld. ‘Ik wil graag meer onderwijservaring opdoen, en ik ben daarnaast druk bezig met het zoeken naar manieren om met mijn onderzoek bezig te blijven. Want hoewel ik mijn proefschrift bijna moet inleveren, ben ik zeker nog niet op mijn onderwerp uitgekeken.’

Jan Rotmans

De Nieuwsbrief FGW is een uitgave van het Dagelijks Bestuur van de Faculteit der Geesteswetenschappen | #149 / 06.2012 | **archief** www.hum.uva.nl/nieuwsbrief
eindredactie Melle van Loenen, Johan Rheeder, Jan Rotmans en Geert Thijs,
tel. 020-525 5336, nieuws-fgw@uva.nl | **verspreiding en abonnementen**
nieuws-fgw@uva.nl | **deadline kopij Nieuwsbrief 150** 13.06.2012
vormgeving www.crasborn.nl | **foto's** Eduard Lampe